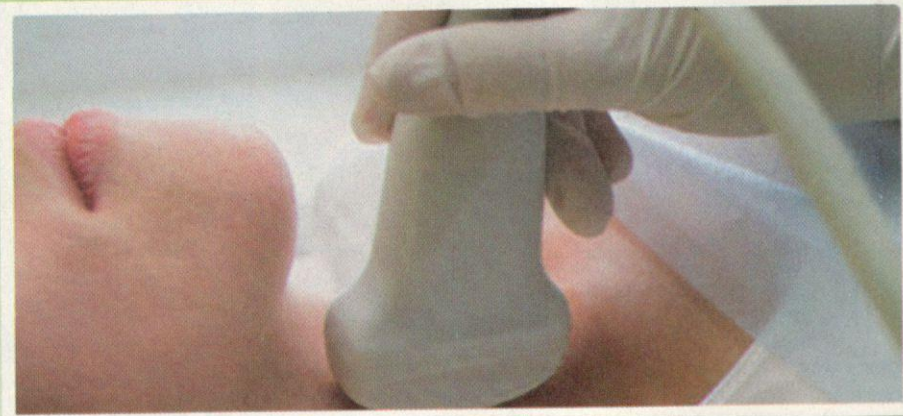

ЧЕСТОТАТА СЕ ЗГОЛЕМУВА

Поради притисок на душникот се јавува отежнато дишење, а притисок на хранопроводот води до тешкотии при голтање, особено цврста храна. Притисокот на нервот за гласните жици води до промена на гласот, кој станува рапав и дебел

Недостиг од јод во исхраната, вродени нарушувања во метаболизмот на јодот, пубертет, бременост, одредени лекови и храна, се едни од причините за зголемување на тироидната жлезда и за појава на гушавост. Гушата се јавува четирипати повеќе кај жените и тоа не само поради одлучувачката улога на женските полови хормони туку и поради наследните обележја поврзани со овој пол. Болеста не е поврзана со нарушена функција на тироидната жлезда.

д-р Татјана Јосифовска

НАЈЧЕСТА ПРИЧИНА Е ЈОДНИОТ ДЕФИЦИТ

Гушата може да биде ендемска или спорадична. Најчеста причина за ендемска гуша е јодниот дефицит. Околу 2,2 милиони луѓе низ светот страдаат од некоја форма на јод - дефициентно нарушување, а 29 отсто од светската популација живее во региони кои се јод дефициентни (примарно во Азија, Латинска Америка, Централна Африка и во региони во Европа).

Јодниот дефицит се смета за главен светски здравствен проблем. Предизвикува комплексни нарушувања предизвикани од јоден дефицит: гушавост, ендемски кретенизам, од 200 до 500 пати зголемена зачестеност на неонатален хипотироидизам, зголемена инциденца на агресивни форми на тироиден канцер, а дефицит на јод во тек на феталниот развој има последици врз развојот на мозокот на фетусот. Внесувањето јод во организмот зависи од содржината на јод во почвата и водата. Јодот од почвата минува во растенијата, а од нив во човекот и животните. Планинските предели се ендемски региони со почва сиромашна со јод. Осиромашувањето настанало во регионите што биле најдолго под глечери, со чие топење е измен јодот од почвата - објаснува д-р Татјана Јосифовска, специјалист по нуклеарна медицина во ПЗУ Специјалистичка ординација по нуклеарна медицина „Тиреомедика“ во Скопје.

Спорадичните гуши генерално се без симптоми и се случаен наод при клинички преглед или при опсервација на регијата на вратот. Причината за појавување често е непозната.

СО ВОЗРАСТА

Најчесто не се јавуваат пред пубертет, а честотата на појавување се зголемува со возраста. Јазли што може да се напипаат имаат околу 5-6 отсто од луѓето на 60-годишна возраст, но при ултрасонографски преглед кај 50 отсто од луѓето се откриваат мали јазли, што не може да се напипаат. Дифузната и нодозна гуша е за четирипати почеста кај жените - вели д-р Јосифовска.

РАЗЛИЧНИ ПРИЧИНИ

Има различни причини за појава на гуша при која нема зголемување на хормоните на тироидната жлезда:

- ♦ Јоден дефицит
  - Гуша се јавува при умерено внесување јод (под 50 микрограми дневно). Изразен јоден дефицит со внесување јод под 25 микрограми дневно е асоциран со хипотироидизам и кретенизам - вели д-р Јосифовска.
- ♦ Јоден ексцес
  - Појавување гуша поради зголемено внесување јод е реткост и најчесто се јавува при претходна аутоимунa тироидна болест - вели д-р Јосифовска.
- ♦ Струмогени супстанции
  - Лекови: тиреостатици (пропилтиоурацил, тирозол), антидепресиви (литиум), лекови за хронични белодробни болести (јод експекторанси).
  - Храна: соја, просо, касава (зелјести растенија) - содржат струмогени супстанции.
- ♦ Дисхормоногенеза
  - Се јавува при нарушена синтеза на тироидни хормони поради генетски недостаток на ензими неопходни за хормонска биосинтеза - вели д-р Јосифовска.
- ♦ Радијациона експозиција
  - Вакво зрачење на главата и на вратот во детството резултира со бенигни или малигни јазли на тироидната жлезда.

ОТЕЖНАТО ДИШЕЊЕ, ТЕШКОТИИ ПРИ ГОЛТАЊЕТО, ПРОМЕНА НА ГЛАСОТ

Симптомите на ендемската и на спорадичната гуша се идентични.

Типично е дифузно (во целост зголемена жлезда) или нодозно (со еден или повеќе јазли) зголемување на тироидната жлезда (можни се енормни димензии до 150 грама во споредба со нормалната тежина на жлездата од 20 грама). Поради притисок на душникот се јавува отежнато дишење, а притисок на хранопроводот води до тешкотии при голтање, особено цврста храна. Притисокот на нервот за гласните жици води до промена на гласот (рапав, дебел). Ако гушата се спушти кон градниот кош и врши притисок на венскиот систем, ќе има проширување на вените во вратот - објаснува д-р Јосифовска.

НАЈЧЕСТО ТИРОИДНИТЕ ХОРМОНИ ИМААТ НОРМАЛНИ ВРЕДНОСТИ

Најчесто лабораториските испитувања покажуваат нормални вредности на тироидните хормони (тироксин) и на тиреостимулачкиот хормон.

Уринарната ескреција на јод е индикатор за тежината на јодниот дефицит при што ескрецијата под 50 микрограми за 24 часа означува недостиг на јод. Ултрасонографијата покажува дифузно зголемена тироидна жлезда, еден или повеќе јазли во истата, можни се и цистични промени во јазлите, што се резултат на претходно крвавење во јазлите и некроза. При постоење струма со повеќе јазли најважно е да се исклучи постоењето тироиден карцином, а тоа е можно со изведување тенкоиглена биопсија - вели д-р Јосифовска и додава дека лекувањето на ендемската гуша е со терапија со тироидни хормони за да се предизвика потиснување на тиреостимулачкиот хормон. Со тоа се постигнува значително намалување на дифузните гуши, а ефектот е минимален или изостанува кај струмите со јазли